

ALO studenten, klaar met hun opleiding schrijven soms over hun stage-ervaringen. In dit artikel deelt Abel de Jong zijn ervaringen met lesgeven waarin hij de kracht en mogelijkheden heeft ervaren van 'de vrije les' (red).

Een ode aan de vrije les

Als er ergens een plek is waar falen zo zichtbaar is, dan is het wel in de gymzaal. Het is een plek waar iedereen een stuk kwetsbaarder is, maar bovenal een plek waar zoveel geleerd kan worden. Niet alleen op motorisch vlak, maar zeker op sociaal en cognitief gebied. Mijn doel is niet om een klas vol topatleten te kweken, maar mijn missie als toekomstig vakleerkracht is een plek creëren voor leerlingen waar ze 'vertrouwd' fouten mogen maken. Vallen en weer opstaan, doorgaan en bekwamer worden. In dit artikel vertel ik graag iets over mijn ervaringen van het geven van gymlessen met een hoge mate van autonomie. | Tekst Abel de Jong

Stage-ervaringen

De afgelopen vier jaar op de ALO in Amsterdam zijn als een sneltrein aan mij voorbijgegaan, maar nu ik er op terugkijk lijkt het of ze een eeuwigheid hebben geduurd. Ik heb veel stage gelopen waarin er verschillende leerlingen aan mij voorbij zijn gekomen. Stage in het PO en het VO en zelfs tot in het binnenland van Suriname. Daar viel mij op dat bewegen voor sommige kinderen heel spannend kan zijn.

Abel de Jong

Ruimte geven groepjesles of vrije les

Leerlingen waren nog niet geaard en vertrouwd binnen die enge vier muren van de gymzaal.

Fouten mogen maken

Mijn laatste stagejaar liep ik op een Montessori basisschool in Amsterdam. Het Montessorionderwijs typeert zich door een hoge mate van autonomie. In de gymlessen wordt hier dankbaar gebruik van gemaakt. Wat hier sterk naar voren komt is dat de leerlingen die zelfstandig kunnen werken het snelst leren. Deze leerlingen durven fouten te maken en kiezen een gepaste uitdaging voor zichzelf. Leerlingen die

geen fouten durven te maken en geen gepaste uitdaging durven te kiezen zijn een stuk minder gemotiveerd voor de gymles is mijn ervaring.

Zelfstandigheid

De hoge mate van zelfstandigheid die het Montessorionderwijs zo benadrukt, was goed terug te zien in de gymlessen. Waar ik op andere scholen wel eens tegen een kind moest zeggen "ik kom er zo aan" en deze vervolgens op mij bleef staan wachten, ging het er op deze Montessorischol anders aan toe. De leerling die dezelfde boodschap kreeg bleef niet staan wachten,

deze ging 'gewoon' even wat anders doen. Een hoge mate van zelfstandigheid, al op zo'n jonge leeftijd.

Het onderwerp van mijn scriptie sloot aan bij dit type onderwijs. De vraag of deze mate van autonomie bevorderend was voor de motivatie stond hierbij centraal. Ik heb onderzocht welke vorm van lesgeven de motivatie verhoogd. Is dit de 'groepjes les' of is dit de 'vrije les'? De conclusie was dat leerlingen meer gemotiveerd raken voor de vrije les. De titel van mijn scriptie was: Motivatie voor de gymles in het Montessori onderwijs.

Met als onderzoeksvraag: Is er een verschil in (intrinsieke) motivatie tussen een groepjes les of vrije les bij kinderen van 9 tot en met 12 jaar in het Montessorionderwijs? De opbouw was simpel, twee groepen kregen los van elkaar een lessenreeks van drie lessen. De ene groep drie vrije lessen, de andere groep drie groepjes lessen. Beide groepen hadden voor het onderzoek en na het onderzoek een vragenlijst ingevuld om de motivatie te meten (BREQ-2). De groep die drie vrije lessen had gekregen scoorde hoger in de nameting op motivatie dan de groep die groepjes lessen kregen.

De resultaten kunnen suggereren dat leerlingen meer intrinsiek gemotiveerd zijn voor de vrije les, wat zich uit in een zelfstandigere, leergierigere, zekerdere, volhardendere en gedisciplineerdere houding. Dit resulteert weer in hogere prestaties. Maar waar tijdens de vrije lessen in mijn onderzoek vooral ruimte voor was; de gesprekken met het kind.

Vrije les

Een voordeel van de vrije les is dat tijdmanagement een hele kleine rol speelt. Leerlingen krijgen een korte introductie van de activiteiten en zijn daarna vrij om iets te kiezen welke activiteit ze willen doen, met wie ze dit willen uitvoeren en voor hoe lang. Dit geeft de vakleerkracht meer tijd om eens in gesprek te gaan. Deze gesprekken leveren mij enorm veel op. Ik observeer eerst om te kijken welke leerling mijn aandacht krijgt. Het zijn vaak de leerlingen waarvan je ziet dat ze op het punt staan van opgeven. Je herkent ze wel, de leerling die zo graag wil, maar niet verder komt. Je ziet de leerling gefrustreerd raken, jaloers zijn op medeleerlingen die het wel kunnen en bijna uit woede al zijn energie in de strijd gooit. Of de leerling die bij elke mislukte poging haar schouders laat hangen. De spierspanning neemt zichtbaar af, het hoofdje gaat hangen en de moed zakt in de schoenen. Of de leerling die eigenlijk uitstekend kan bewegen maar verveeld raakt. De uitdaging is spoorloos, niemand is 'goed genoeg' om tegen te spelen en de blik in de ogen verradt al dat het kind uitgespeeld is.

Tijd voor gesprekken

Deze leerlingen zijn ideaal om te benaderen. Ik loop dan op de leerling af, maar kijk hem of haar niet aan. Dan open ik het gesprek altijd met een vraag. Vaak vraag ik "hoe gaat het?". Gewoon, even om de leerling ruimte te bieden om wat te zeggen. Het is belangrijk dat direct in het gesprek een vertrouwelijke houding aangenomen wordt. Alles mag gezegd worden. Wat je uitstraalt krijg je terug. Ik laat dan merken dat ik kwetsbaar ben. Dit doe ik door iets over mijzelf te vertellen. Bijvoorbeeld dat ik als leerling vroeger soms snel opgaf, maar wel de beste wilde worden. Hiermee probeer ik het kind het gevoel te geven dat doorzettingsvermogen iets

enorm waardevol is. Zo geef ik ze iets van mijzelf, en stel ik ze daarna vragen om te kijken of ik iets terugkrijg. Deze gesprekken zijn zo waardevol, omdat kinderen hier ook behoefte aan hebben. Het gaat er niet om of het kind direct op staat en meteen weer doorgaat na het gesprek, maar om de erkenning van de emoties. Laat de leerling even het gesprek verwerken. Zo kan een kind groeien in het gevoel dat je vertrouwd mag raken met mislukken. Het hoort bij het proces, iedereen doet het, zelfs de juf of meester.

Plekken creëren

Met dit gesprek wordt de kloof tussen leerling en docent verkleind en wordt er een stap richting de missie gezet; een plek creëren voor leerlingen waar fouten gemaakt mogen worden. Het zichtbaar falen is iets wat voor veel angst kan zorgen. De gymzaal is een kwetsbare plek. Een leerling kan stap voor stap ervaren hoe hiermee om te gaan. De vrije les biedt een geweldige uitweg voor de leerlingen om ze hiermee op weg te helpen. De leerling kan namelijk bijna ongezien aan de slag gaan. Ik had bijvoorbeeld op een bepaald moment ringzwaaien uit staan. Een leerling had zichtbaar moeite met het onderdeel. Het was een vrije les, wat voor de leerling de kans gaf om direct na het gestuntel een ander onderdeel te kiezen. Even in de schaduw duiken, de gedachten ergens anders op richten. En toen een kwartier later kwam de leerling weer terug bij het ringzwaaien. Toch nog een keer proberen, en met meer succes. De leerling had even de teleurstelling kunnen verwerken en de tweede kans gepakt om het nogmaals te proberen, en met direct zichtbaar resultaat. Het zelfvertrouwen was gegroeid, de leerling heeft geleerd dat fouten maken mag en mislukken bij het leerproces hoort. En dat allemaal in een vrije les. ●

Contact

abeldej1@hotmail.com

Foto's

Nicky Onstenk en Anita Riemersma

Kernwoorden

vrije les, montessorischool